

Rijksdienst voor Ondernemend
Nederland

**Nota van antwoord bij
Natura 2000-beheerplan Bruuk (069)**

**Beantwoording inspraakreacties op
Ontwerpbeheerplan**

Datum Mei 2016

Colofon

Deze nota van antwoord is een uitgave van het Ministerie van Economische Zaken in samenwerking met de provincie Gelderland.

Ministerie van Economische Zaken
Directie Natuur & Biodiversiteit
Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC Den Haag
Postbus 20401 | 2500 EK Den Haag

Loket van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO)
088-0424242
infobeheerplannenN2000@rvo.nl

Provincie Gelderland
Eenheid Natuur en Milieu
Eusebiusplein 1a | 6811 HE Arnhem
Postbus 9090 | 6800 GX Arnhem

026 3599111
provincieloket@gelderland.nl

Ministerie van Economische Zaken

≡ provincie
Gelderland

Inhoud

Deel A: Inleiding—4

Deel B: Inspraakreacties—6

1	Proces, communicatie en beleid—6
2	Bestaand gebruik, onderbouwing en sociaaleconomische aspecten—8
2.1	Rioolwaterzuivering—9
2.2	Vuilstort—9
2.3	Onderbouwing maatregelen—10
2.4	Hydrologische maatregelen—10
2.5	Habitattypen—11
2.6	Programmatisch Aanpak Stikstof—12
2.7	Sociaal economische aspecten—13
3	Uitvoeringsprogramma en monitoring—15
3.1	Wijze van uitvoering maatregelen—15
3.2	Borging van maatregelen—16
3.3	Verwachte schade door maatregelen—16
3.4	Monitoring—16
4	Juridische aspecten en vergunningverlening—19
5	Tekstuele opmerkingen—19

Deel A: Inleiding

Inleiding

In deze nota van antwoord beantwoorden de staatssecretaris van Economische zaken en Gedeputeerde Staten van de provincie Gelderland, beiden bevoegd gezag voor het Natura 2000-gebied De Bruuk, de inspraakreacties op het ontwerpbeheerplan De Bruuk. Het ontwerpbeheerplan beschrijft om welke bijzondere natuurdoelen het gaat in dit gebied en met welke maatregelen deze doelen behouden kunnen worden.

De staatssecretaris en Gedeputeerde Staten hebben het ontwerpbeheerplan ter inspraak aangeboden om kennis te kunnen nemen van reacties en ideeën naar aanleiding van de voorstellen die in het beheerplan staan. De reacties zijn in deze nota van antwoord verwerkt. In dit document is de argumentatie terug te lezen waarom zienswijzen wel of niet tot aanpassing van het beheerplan hebben geleid.

Proces

De inspraakprocedure is aangekondigd met een kennisgeving in de Nederlandse Staatcourant van 2 februari 2015. Van 2 februari 2015 tot en met 16 maart 2015 was het mogelijk om een zienswijze in te dienen op het ontwerpbeheerplan. Tijdens deze periode konden belanghebbenden schriftelijk, via internet of mondeling reageren op de plannen. Op 9 februari 2015 is er een informatieavond georganiseerd in Groesbeek. Tijdens deze avond werd er een plenaire presentatie gegeven naar aanleiding waarvan vragen gesteld konden worden. Aansluitend was er een informatiemarkt waar deskundigen rondliepen voor de beantwoording van vragen en waar informatiemateriaal ter beschikking werd gesteld.

Inspraak

De staatssecretaris en Gedeputeerde Staten ontvingen op de aangeboden stukken in totaal reacties van 7 insprekers.

Verreweg de meeste reacties gaan over de voorgestelde vernattingsmaatregelen om de natuur in De Bruuk te beschermen en de verwachte schade die dit gaat opleveren bij belanghebbenden. Daarnaast reageren insprekers vooral op mogelijke onvolkomenheden in de gevolgde procedure, de (onderbouwing van de) te nemen maatregelen en de communicatie rond het opstellen en uitvoeren van het beheerplan.

Vervolgprocedure

Na verwerking van de resultaten van de inspraak en bestuurlijk overleg over het ontwerp-beheerplan hebben de staatssecretaris van Economische zaken en Gedeputeerde Staten van de provincie Gelderland het beheerplan De Bruuk

vastgesteld. Tegen het besluit om het beheerplan vast te stellen, is beroep mogelijk bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State.

Het beheerplan is vastgesteld voor een periode van zes jaar. In die periode worden de ontwikkelingen in het gebied en de resultaten van de maatregelen gevolgd. Aan het einde van de looptijd van het beheerplan volgt een evaluatie die informatie levert voor het volgende beheerplan. Het beheerplan kan met maximaal zes jaar worden verlengd.

Leeswijzer

Voor het beantwoorden van de inspraakreacties zijn in deze nota van antwoord alle vragen, opmerkingen, suggesties, adviezen en aanbevelingen geordend naar thema. Elk thema is vervolgens behandeld in een apart hoofdstuk en verder onderverdeeld in paragrafen per onderwerp. Per onderwerp zijn de betreffende inspraakreacties in zwarte tekst weergegeven, met daaronder in een cursief blauw lettertype de antwoorden van de staatssecretaris van Economische zaken en Gedeputeerde Staten van de provincie Gelderland. Bij inspraakreacties die hebben geleid tot een aanpassing van de tekst in het uiteindelijke beheerplan, is dit in het antwoord met een vet lettertype aangegeven.

Deze nota van antwoord is anoniem opgesteld. Eensluitende zienswijzen zijn samengevoegd en gezamenlijk van een antwoord voorzien.

Zienswijzen PAS-gebiedsanalyse

De PAS-gebiedsanalyse is al in het kader van de PAS vastgesteld en heeft separaat van het Natura 2000-beheerplan ter inzage gelegen. Zienswijzen op de PAS-gebiedsanalyse zijn in het kader van dat traject beantwoord en hebben mogelijk geleid tot aanpassingen aan de gebiedsanalyse. De Nota van Antwoord voor de zienswijzen op het ontwerp Programma Aanpak Stikstof 2015-2021 is te vinden op pas.natura2000.nl. Per 1 juli 2015 is de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) in werking getreden. Zienswijzen op hoofdstuk 5 van het ontwerp Natura 2000-beheerplan zijn in deze nota van antwoord afgestemd met de antwoorden in de Nota van Antwoord Zienswijzen PAS. Als zienswijzen (mede) betrekking hebben op de PAS, is dit apart aangegeven.

Voor de goede orde: zienswijzen die beogen de maatregelen uit de PAS-gebiedsanalyse ter discussie te stellen kunnen niet leiden tot aanpassingen, omdat de PAS reeds is vastgesteld en in werking is getreden.

Deel B: Inspraakreacties

De inspraakreacties zijn gegroepeerd naar een aantal thema's. De ingebrachte zienswijze wordt eerst omschreven. Daaronder staat in een *cursief blauw lettertype* het antwoord vermeld. Bij inspraakreacties die hebben geleid tot een aanpassing van de tekst in het uiteindelijke beheerplan, is dit in het antwoord met een **vet lettertype** aangegeven.

1 Proces, communicatie en beleid

Dit hoofdstuk geeft de antwoorden op de zienswijzen die ingaan op het proces, de communicatie, de plannen en het beleid.

Inspreker stelt dat de toezeggingen die door Provincie en Rijk aan bewoners en belanghebbenden zijn gedaan in verband met veranderingen in de waterhuishouding moeten worden nagekomen.

Om inzichtelijk te maken of er veranderingen op gaan treden in de waterhuishouding en welke dat dan zijn is inmiddels gestart met het plaatsen van de peilbuizen en zijn betrokkenen individueel benaderd. Uitgangspunt bij het uitvoeren van de (hydrologische) maatregelen is het zo veel mogelijk voorkomen van schade/nadeel door het nemen van mitigerende maatregelen. Als er dan uiteindelijk nog sprake is van nadeel, wordt dit behandeld volgens de principes van nadeelcompensatie. Voor dit proces zijn het waterschap en de provincie verantwoordelijk.

Inspreker bevreemdt het dat er met haar als eigenaar en beheerder van watergangen niet inhoudelijk is afgestemd over het PAS-maatregelenpakket en dat zij in het algemeen onvoldoende betrokken is geweest bij het tot stand komen van het beheerplan.

Voor de PAS-gebiedsanalyse en de maatregelen is gebruik gemaakt van (onder meer) standaard herstelstrategieën. Nu deze zijn vastgesteld, zullen de maatregelen in overleg met alle betrokkenen, waaronder inspreker, verder en in meer detail worden uitgewerkt. Om het proces van de uitwerking en uitvoering goed te laten verlopen is een overeenkomst gesloten met Waterschap Rivierenland. In dit proces wordt nauw samengewerkt door provincie, waterschap, terreinbeherende organisaties en overige betrokkenen.

Inspreker van het bewonerscollectief wil dat er een stuurgroep wordt opgericht met o.a. gemeente, provincie en waterschap die toeziet op de uitvoering van de maatregelen en als aanspreekpunt fungeert.

De verdere vormgeving van de uitvoering maakt geen onderdeel uit van dit beheerplan en zal na vaststelling van het beheerplan door de Provincie Gelderland worden uitgewerkt in overleg met de bij de uitvoering van de maatregelen betrokken partijen. Dat overleg is inmiddels al opgestart en informatievoorziening aan de omgeving wordt daarin ook meegenomen.

Inspreker vindt het onduidelijk hoe eigenaren/ gebruikers betrokken zullen worden in het proces van de toepassing van de herstelmaatregelen .

Provincie Gelderland is verantwoordelijk voor de regie op de uitvoering van het beheerplan. De uitwerking van de maatregelen in het beheerplan vindt plaats in overleg met beheerders, eigenaren en andere direct betrokkenen in het gebied. De provincie organiseert dit proces. Voor de uitvoering zijn en worden overeenkomsten

gesloten met relevante partijen (bijvoorbeeld terreinbeheerders). Voor de PAS-gebiedsanalyse en de maatregelen is gebruik gemaakt van onder meer standaard herstelstrategieën. Nu deze zijn vastgesteld, zullen de maatregelen in overleg met alle betrokkenen, waaronder inspreker, verder en in meer detail worden uitgewerkt. Om het proces van de uitwerking en uitvoering goed te laten verlopen is een overeenkomst gesloten met Waterschap Rivierenland. In dit proces wordt nauw samengewerkt door provincie, waterschap, terreinbeherende organisaties en overige betrokkenen.

Inspreker wil graag inzage en mogelijkheid tot inspraak in de eerste effectberekening zoals door Witteveen en Bos uitgevoerd in 2013.

Het betreffende rapport biedt een wetenschappelijke onderbouwing voor de opstelling van de gebiedsanalyse en de afweging van de benodigde maatregelen. Dat proces is met de vaststelling en inwerkingtreding van de PAS afgerond en daarop is geen inspraak meer mogelijk. Het rapport kan worden opgevraagd bij de Provincie.

Inspreker vraagt zich af of de herstelmaatregelen pas kunnen worden uitgevoerd nadat daarvoor voldoende draagvlak is gecreëerd via mitigerende maatregelen.

De uitwerking van de maatregelen in het beheerplan vindt plaats in overleg met beheerders, eigenaren en andere direct betrokkenen in het gebied. De provincie organiseert dit proces. Als maatregelen rechtstreekse gevolgen hebben voor belanghebbenden, worden deze in overleg met betrokkenen uitgevoerd en wordt eerst geprobeerd om schade op voorhand zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken door het nemen van mitigerende maatregelen. Als er dan uiteindelijk nog sprake is van nadeel, wordt dit behandeld volgens de principes van nadeelcompensatie.

2 Bestaand gebruik, onderbouwing en sociaaleconomische aspecten

Dit hoofdstuk geeft de antwoorden op de zienswijzen die ingaan op het bestaand gebruik, de instandhoudingsdoelen, de onderbouwing en de sociaaleconomische onderbouwing.

Inspreker valt het op dat belangrijke informatie over waterbergende functies van A-watergangen ontbreekt.

*Met name in par 3.1.4. van het beheerplan zijn deze watergangen in beeld gebracht als onderdeel van het oppervlakte- en grondwatersysteem van De Bruuk. De waterbergende functie van de watergangen is inderdaad van belang voor alle functies in het gebied **en wordt genoemd in het beheerplan.***

Voor zover er nog sprake is van ontbrekende kennis wordt het aanvullen daarvan gezamenlijk (provincie en waterschap) opgepakt

Insprekers stellen dat vanwege de versnippering van De Bruuk het van belang is dat de ecologische verbinding met de Kranenburger Bruch versterkt moet worden. De Bruuk is, zelfs met verbindingen naar andere gebieden, te klein en de versnippering is te groot om de in het beheerplan gestelde doelen te realiseren.

Het verbinden van De Bruuk met de Kranenburger Bruch wordt ook onderkend in het plan (par 3.5.4., K12 en in par 7.1. aanvullende niet-Pas maatregelen M14 Realiseren planvorming en inrichting verbinding De Bruuk- Kranenburger Bruch en M15 realiseren adequaat beheer van daarvoor reeds ingerichte percelen). In het beheerplan is (dus) ook gekeken naar de invloeden van buiten het gebied en de relatie tot andere natuurgebieden.

Par 3.2.1. geeft aan dat er ecologische verbindingzones zijn met het Reichswald en het Kranenburger Bruch (hiervoor is een aanzet gedaan). Inspreker wil in het plan via een kaart verduidelijkt zien over welke trajecten het gaat. De stroken van het waterschap langs de Leigraaf zijn hiervoor niet aangelegd; deze fungeren als waterbergingsoever, een primair ecologische functie is niet mogelijk.

De trajecten zijn weergegeven op kaart 1.3. De exacte uitwerking van de locaties maakt geen onderdeel uit van het beheerplan en zal na vaststelling van het beheerplan door de Provincie Gelderland worden ingevuld in overleg met de bij de uitvoering van de maatregelen betrokken partijen. De stroken van het waterschap zijn in het algemeen als multifunctionele zones aangelegd, die zowel een waterbergende als een ecologische functie (en plaatselijk ook een landschappelijke en recreatieve functie) hebben. Voor kritische organismen van schrale graslandsystemen zou met name de vochtige oeverzone verstoord kunnen raken bij overstroming. Hier zou bij het beheer en verdere uitbreiding van deze zones rekening mee moeten worden gehouden.

Inspreker vraagt om bij onderdeel 'hydrologisch herstel' in Par 3.4.2. aan te geven welke maatregelen er al zijn genomen t.a.v. oppervlaktewaterpeil middels stuwen/dammen.

Par 3.4.2. geeft op hoofdlijnen aan welke herstelmaatregelen er al zijn getroffen om betere condities voor m.n. de schraallanden te creëren. De terreinbeheerder (Staatsbosbeheer) heeft interne maatregelen getroffen die alleen zeer plaatselijke effecten hebben.

2.1 Rioolwaterzuivering

Inspreker stelt dat het effluent van de rioolwaterzuivering zeer rijk is aan voedingsstoffen en stikstofverbindingen. Er zou gestreefd moeten worden naar vermindering van de uitstoot van de RWZI. Dit maakt andere voorgenomen maatregelen rondom De Bruuk minder nodig of overbodig. Bij het opstellen van de plannen had vermindering van de uitstoot van de rwzi onderzocht moeten worden. *Het effluent van de RWZI wordt via het oppervlaktewater (Ashorst) het gebied uitgevoerd. Met de opgenomen maatregelen (belemen, verbreden) wordt de invloed van het RWZI-effluent geminimaliseerd. Daarnaast wordt in het kader van de Kaderrichtlijn Water (KRW) onderzocht of de kwaliteit van het effluent zodanig is dat verdere zuivering wenselijk en/of noodzakelijk is.*

Inspreker wil dat het belemen van de Ashorstersloot (i.p.v. peilopzet) wordt overwogen als alternatief, ook om zo het voedselrijk effluentwater van de RWZI geen toegang te geven tot de watergang. Inspreker geeft gedetailleerde suggesties voor maatvoering, beleming van waterlopen, locaties voor stuwen, etc.). *De uitwerking van de maatregelen wordt door de provincie in overleg met alle direct betrokkenen opgepakt. Daarbij kunnen alternatieve maatregelen worden onderzocht, mits dat niet leidt tot een ander effect. De maatregelen zijn in het kader van de PAS immers op hun effecten op stikstof beoordeeld en daarop ook vastgesteld.*

2.2 Vuilstort

Inspreker stelt voor om een overstortpijp te maken van de ringsloot in de vuilstort naar de Ashorstersloot toe. Dit voorkomt dat verontreinigd water (weer) De Bruuk kan instromen wanneer de afvoerpomp (weer) storing heeft. *De maatregelen zijn vastgesteld in het kader van de PAS en worden nu in meer detail uitgewerkt. De genoemde suggesties kunnen worden onderzocht bij deze uitwerking. Dit gebeurt in overleg met de direct betrokkenen.*

Inspreker citeert uit een SBB rapport dat er mogelijk sprake is van verontreiniging vanaf de vuilstort. Paragraaf 6.2.1. en 6.3.1. nemen deze informatie niet mee. Het beheerplan geeft alleen aan dat de invloed onbekend is. Vernatting van De Bruuk kan leiden tot mobilisering van gifstoffen. Onderzoek naar lekkage en verspreiding gifstoffen is nodig, evenals maatregelen. Het beheerplan schiet hierin tekort. Er zou monitoring moeten plaatsvinden via het aangelegde peilbuisstelsel. Ook controle op stoffen en nutriënten die van invloed zijn op De Bruuk *Monitoring wijst uit dat de vuilstort op dit moment geen negatieve gevolgen heeft voor de habitattypen in De Bruuk. Omdat hier enige onzekerheid over bestaat is één van de maatregelen (M13) dat er nader onderzoek zal plaatsvinden.*

Insprekers stellen dat niet duidelijk is in hoeverre er door de bodem van de vuilstort schadelijke stoffen het milieu in lekken en zouden graag zien dat de vuilstort geheel wordt gesaneerd en wel als eerste maatregel. Mede ook gezien de verwachte stagnatie van kwel en daarmee ophoping van gifstoffen. *Monitoring wijst uit dat de vuilstort op dit moment geen negatieve effecten heeft voor de habitattypen in De Bruuk. Omdat hier enige onzekerheid over bestaat is één van de maatregelen (M13) dat er nader onderzoek zal plaatsvinden. Voor het overige valt de wens om de vuilstort te saneren buiten het bestek van het beheerplan en de PAS.*

2.3 Onderbouwing maatregelen

Inspreker leest dat het beheerplan is gebaseerd op veel gegevens uit 2007 of ouder. Volgens inspreker is door het gebruik van verouderde gegevens nut en noodzaak van toekomstige (beheer)maatregelen onvoldoende onderbouwd.

Bij het opstellen van het beheerplan is gebruik gemaakt van zowel historische gegevens als van recente onderzoeksgegevens. In de literatuurlijst(p, 123 tot en met 130 van het ontwerp-beheerplan) zijn alle gebruikte gegevens met vermelding van jaartallen (tot en met 2013) opgenomen.

Een inspreker constateert dat de peilbuisgegevens stammen uit 2003-2008. Op pag. 27 vermelde gegevens uit het meetnet wijken af van de Witteveen & Bosstudie uit 2011. Waarom de gegevens uit het meetnet toch als voldoende betrouwbaar worden geacht is niet onderbouwd.

In de Bruuk ligt een uitgebreid meetnet met peilbuizen, waaronder een aantal ondiepe buizen die de laatste jaren met zgn. divers (dus vrijwel continu) zijn opgenomen. De buizen geven een goed beeld van de grondwaterstanden in het gebied. De grondwaterstanden die ruimtelijk zijn berekend met de modelstudie van Witteveen en Bos (2011) wijken enigszins af van de gemeten waarden in het meetnet. Deze afwijking is echter beperkt en de waarden komen over het algemeen in dezelfde GXG-klasse uit. De berekende waarden worden daarom als voldoende betrouwbaar beoordeeld voor het verkrijgen van (ruimtelijk) inzicht in knelpunten en potenties.

2.4 Hydrologische maatregelen

Meerdere insprekers zetten vraagtekens bij de inhoudelijke onderbouwing en maatvoering in de hoofdstukken 3 en 6 m.b.t. het verondiepen, belemen en verbreden van de Oostelijke Leigraaf, de Ashorstersloot en de watergang in het westelijk deelgebied. Het beheerplan geeft weinig informatie over de nieuwe breedte, dikte van de leemlaag en gevolgen voor kunstwerken.

Deze maatregel maakt onderdeel uit van een groter pakket aan maatregelen. Deze zijn erop gericht om het watervoerend vermogen van de watergangen in en rond De Bruuk als geheel voldoende te laten zijn. Hieraan liggen diverse berekeningen ten grondslag, zoals het Witteveen & Bosrapport uit 2013.

De uitwerking van de maatregelen in het beheerplan vindt plaats in overleg met beheerders, eigenaren en andere direct betrokkenen in het gebied. De provincie organiseert dit proces. Als maatregelen rechtstreekse gevolgen hebben voor belanghebbenden, worden deze in overleg met betrokkenen uitgevoerd en wordt eerst geprobeerd om schade op voorhand zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken door het nemen van mitigerende maatregelen. Resterende schade valt onder het toepassingsbereik van nadeelcompensatie.

Inspreker geeft aan dat in par 3.4.2. staat dat de westelijke A- watergang is verondiept. Er dient in het plan verduidelijkt te worden op welk traject dit betrekking heeft en graag met een kaart. De watergangen westelijk van De Bruuk zijn niet beleemd en verondiept.

Het betreft hier niet de watergangen westelijk van De Bruuk maar de westelijke A-watergang binnen de grenzen van het N2000-gebied. Deze staat genoemd in par. 3.1.4.; "Ook de westelijke A-watergang is in het kader van de landinrichting beleemd, maar naar de indruk van Staatsbosbeheer niet afdoende omdat een te dun leempakket aanwezig is" (pagina 26 ontwerp beheerplan en figuur 3.10 op pagina

24). De watergang wordt opnieuw beleemd. Dit traject is weergegeven in figuur 6.2 en staat beschreven op pagina 89 (maatregel M7).

Inspreker meldt dat de steeds grotere grondwateronttrekking over de grens in Duitsland en de voorgenomen peilverhogingen in De Bruuk mogelijk zullen leiden tot het stoppen van opstuwing van kwel. Dat leidt tot ongewenste effecten zoals vermessing, verzuring, etc.

Uit het grondwatermodel MORIA blijkt dat de grondwaterwinningen alleen de zeer diepe grondwaterpakketten onder de bekkenklei beïnvloeden. Het freatisch grondwater in De Bruuk zelf wordt niet beïnvloed door deze winningen.

Inspreker schrijft dat in het beheerplan wordt genoemd dat 'er op veel plekken regenwaterberging in de bodem plaatsvindt en de bovengrond onvoldoende buffercapaciteit heeft'. Als dit nu al een probleem vormt, hoe wordt dit in de toekomst dan voorkomen?

Bij het formuleren van de hydrologische herstelmaatregelen is de benodigde afvoercapaciteit via de bodem en watergangen doorgerekend. Hierbij is rekening gehouden met de beschikbare kennis van het gebied en met de toekomstige situatie. Momenteel treedt stagnerend regenwater op, dat niet verdrongen wordt door basenrijk kwelwater. Als de kweldruk hoog genoeg is, kunnen oppervlakkig greppels worden aangelegd of geopend (op veel plaatsen zijn die dichtgemaakt om verdroging tegen te gaan). Dan ontstaat ook weer bergingscapaciteit in de bodem en kan de kwel hoger in de bodem werkzaam zijn.

2.5 Habitattypen

Een inspreker leest dat volgens het beheerplan op korte termijn maatregelen nodig zijn voor het behoud van areaal en de kwaliteit van de blauwgraslanden. Uit het beheerplan blijkt niet waarop dit is gebaseerd.

De vegetatiesamenstelling laat nu al een trend zien die wijst op verzuring. Ook bodemchemisch onderzoek wijst er op dat het abiotische milieu niet stabiel is. Dit zal op korte termijn leiden tot verslechtering van de vegetatiesamenstelling. (Zie paragraaf 3.2.1, Kwaliteitsanalyse).

Inspreker merkt op dat rondom figuur 3.2 wordt beschreven dat de bodemgelaagdheid en -samenstelling zeer complex te noemen is en dat de effecten van maatregelen mogelijk tijdelijk zijn en er een nieuw evenwicht ontstaat. Inspreker vindt dat dit te veel onzekerheid oplevert en risico's voor het areaal blauwgrasland.

De bodemgesteldheid en bodemsamenstelling is bij De Bruuk inderdaad zeer complex. Door deskundigen is het pakket van maatregelen samengesteld op basis van systeemkennis van het gebied en de informatie uit de herstelstrategieën. Door middel van monitoring zal worden bepaald of de maatregelen aan hun doel beantwoorden. Zo niet, dan zal worden bijgestuurd.

Inspreker beschrijft dat het ondiep plaggen een van de herstelmaatregelen voor Blauwgraslanden (H6410) van sterk verzuurde schraallanden is (zie ook M10 op pagina 90). Inspreker geeft aan dat er juist al veel is geplagd op deze locaties en vraagt zich af of dit juist niet averechts heeft gewerkt.

Plaggen dient uiteraard met verstand van zaken te gebeuren. Allereerst dient ook het hydrologisch systeem op orde gebracht te worden, zodat weer voldoende basenrijk grondwater via kwel in de wortelzone beschikbaar is om de bodemverzuring tegen te gaan. Omdat plaggen ook een subtiele bodemverlaging teweeg brengt, komt daarmee het basenrijke grondwater vaak beter binnen bereik

van de vegetatie. Dit dient wel samen te gaan met behoud van oppervlakkige ontwatering om het zure regenwater te kunnen afvoeren. Juist dat kan een belemmering zijn bij verlaging van het maaiveld, omdat dan afvoerloze kommen kunnen ontstaan. Dit vereist dus kennis en aandacht van de uitvoerder. Daarnaast zal door middel van monitoring worden bepaald of de maatregelen aan hun doel beantwoorden. Zo niet, dan zal worden bijgestuurd.

2.6 Programmatisch Aanpak Stikstof

Kennisleemte nitraat- en sulfaatproblematiek: ondanks de reductie van nitraatuitspoeling uit landbouwgronden (als gevolg van wetgeving) is de inspoeling ervan in kwelgebied De Bruuk nog veel te hoog. Onderzocht moet worden hoe verdere vermindering van nitraatuitspoeling uit landbouwgronden bereikt kan worden. Als mogelijkheid zou de toepassing van biochar onderzocht moeten worden. Dit materiaal zorgt voor binding van een tijdelijk teveel aan nitraat in de bodem, met vrijgave aan het gewas.

De suggestie is doorgegeven aan degenen die verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van de maatregelen om deze kennisleemte op te lossen.

Met betrekking tot de ontwikkelruimte ammoniakdepositie moet (op basis van RvS-uitspraken) niet de vergunde depositie uitgangspunt zijn maar die op peildatum 7 december 2004, ten tijde van de aanwijzing van het Natura 2000-gebied. Ten onrechte gaan het plan en de provincie telkens uit van de vergunde depositieruimte. Hierdoor ontstaat ten onrechte een zee aan ammoniakruimte. In combinatie met de mogelijkheid tot tijdelijke verhoging van depositie leidt dit tot zeer significante negatieve gevolgen voor de blauwgraslanden in De Bruuk

Het antwoord staat in de "Nota van Antwoord, zienswijzen op het Programma Aanpak Stikstof", punt 2, p186. http://pas.natura2000.nl/files/web_89255_nota-van-antwoord.pdf. Significante gevolgen van de PAS zijn uitgesloten, omdat het programma is gebaseerd op een combinatie van maatregelen en uitgifte van ontwikkelingsruimte, die per saldo geen significant negatieve effecten oplevert.

Onduidelijk is of de hierboven geschetste toename van depositie teniet wordt gedaan door de PAS-maatregelen. Dit zal zeker het eerste PAS-tijdvak overschrijden. Dit is onacceptabel.

Zie de "Nota van Antwoord op de zienswijzen op het Programma Aanpak Stikstof" H9, Monitoring, monitoring algemeen, punt 6, pagina 72: http://pas.natura2000.nl/files/web_89255_nota-van-antwoord.pdf: "De monitoring van het programma is er op gericht de doelstellingen van het programma te borgen. Dat geldt dus ook voor de natuur. Naast de generieke monitoring kan in de afzonderlijke gebiedsanalyses nog aanvullende gebiedsmonitoring zijn opgenomen. De voortgang van het programma zal op verschillende momenten worden geëvalueerd (zie ook onder kopje "tijdelijke bijsturing")".

Het plan is te eenzijdig op de PAS gebaseerd en houdt geen rekening met gebiedsspecifieke opgaven, knelpunten, kenmerken en historie. De herstelmaatregelen zijn ten onrechte alleen gericht op PAS-doelstellingen (grondwaterstromen). Mogelijk negatief effect op de waterhuishouding van oppervlaktewater is niet getoetst en afgewogen. Verschillende scenario's ontbreken. Toetsing van de maatregelen aan KRW of provinciaal SED ontbreekt.

Hoewel de PAS een belangrijke factor vormt is in het beheerplan wel degelijk rekening gehouden met gebiedsspecifieke kenmerken en knelpunten wat zich vooral uit in hoofdstuk 3. De herstelmaatregelen worden inderdaad allemaal in het kader van de PAS uitgevoerd maar zijn zorgvuldig samengesteld op basis van een

integrale gebiedsbenadering. Negatieve effecten van de herstelmaatregelen op waterhuishouding van het oppervlaktewater wordt getoetst in het vervolgttraject middels een oppervlaktewatermodel. Vandaar dat in het plan nog niet bepaald is hoever (indien van toepassing) waterlopen moeten worden verbreed. Verschillende scenario's zijn onderzocht door Witteveen en Bos (Geohydrologische effectberekeningen MORIA De Bruuk 2013). Natura 2000 is onderdeel van de KRW en gaat beleidsmatig boven het provinciale SED.

AERIUS zou slechts een nauwkeurigheid hebben van 30%. Dit is onvoldoende om zo maar toe te passen op De Bruuk.

*Zie pagina 90 van de "Nota van Antwoord, zienswijzen op het Programma Aanpak Stikstof" "onzekerheden rekenresultaten":
http://pas.natura2000.nl/files/web_89255_nota-van-antwoord.pdf.*

Inspreker zet vraagtekens bij de door AERIUS berekende afname van stikstofdepositie in 2020 en 2030 gezien de complexiteit van het gebied en vraagt naar de werking van AERIUS (input, logaritmen en criteria).

Zie de "Nota van Antwoord, zienswijzen op het Programma Aanpak Stikstof" 'vergelijking metingen en berekeningen', punt 1 pagina 84 en in hoofdstuk AERIUS: pagina 83: http://pas.natura2000.nl/files/web_89255_nota-van-antwoord.pdf.

2.7 Sociaal economische aspecten

Volgens de inspreker ontbreekt een maatschappelijke kosten-batenanalyse in relatie tot behoud/ uitbreiding blauwgrasland; de oppervlakte H6410 moet op het peiljaar worden vastgesteld en vervolgens moet duidelijk zijn wat de oppervlakte H6410 Blauwgrasland moet gaan worden. Omdat oppervlaktegegevens ontbreken zijn de PAS-maatregelen onvoldoende onderbouwd. Het plan is in die zin strijdig met art. 3.2. Algemene wet bestuursrecht.

*Zie de 'Nota van Antwoord, zienswijzen op het Programma Aanpak Stikstof', pagina 51/52, effecten van herstelmaatregelen, punt 3:
http://pas.natura2000.nl/files/web_89255_nota-van-antwoord.pdf.
De PAS-maatregelen zijn reeds vastgesteld en staan dus niet meer ter discussie. Natuur is maar beperkt te vatten in cijfers; de instandhoudingsdoelen dienen gehaald te worden in kwalitatieve termen.*

Inspreker stelt dat het beheerplan geen duidelijkheid geeft over de kosten en gevolgen van de maatregelen voor omwonenden en agrariërs. Daarmee is het onzorgvuldig en in strijd met de algemene beginselen van behoorlijk bestuur.

*Zie de 'Nota van Antwoord, zienswijzen op het Programma Aanpak Stikstof', 'Mogelijke schadelijke effecten'; pag. 79:
http://pas.natura2000.nl/files/web_89255_nota-van-antwoord.pdf.*

Inspreker zegt dat het beheerplan in strijd is met art 2 lid 3 Habitatrichtlijn vanwege het ontbreken van een maatschappelijke kosten-batenanalyse en een gebiedsspecifieke analyse van sociaal-economische aspecten voor De Bruuk.

*Zie de 'Nota van Antwoord, zienswijzen op het Programma Aanpak Stikstof', punt 4 p. 26 'Verhouding tot wet- en regelgeving':
http://pas.natura2000.nl/files/web_89255_nota-van-antwoord.pdf.*

Inspreker zegt dat een vervolgonderzoek naar de effecten van de maatregelen op externe functies (ter voorkoming, beperking, compensatie van natschade) niet nodig is. Het is al uitgevoerd door Haskoning in 2009 en nieuw onderzoek zou een onjuiste 0-situatie hanteren.

Een vervolgonderzoek in combinatie met monitoring is nodig in verband met de uitwerking van de maatregelen in detail. Bij dit onderzoek en monitoring zullen de eventuele effecten van reeds gestarte vernattingsmaatregelen worden onderzocht en worden meegenomen in de monitoring.

Inspreker is het oneens met de stelling in het plan 'dat economie en ecologie hand in hand gaan'. Dit omdat er nauwelijks recreatie is en dit zich ook niet zal ontwikkelen.

Zoals in par 1.3. beschreven wordt hier bedoeld dat wonen, werken en recreëren in een goede onderlinge balans kunnen functioneren. Met werken/economie wordt bedoeld op diverse soorten van economisch gebruik waaronder ook de landbouw.

3 Uitvoeringsprogramma en monitoring

Dit hoofdstuk geeft de antwoorden op de zienswijzen die ingaan op de wijze van uitvoering, de borging, planning, verantwoordelijkheden, de financiering en de verwachte schade van de voorgestelde maatregelen en de monitoring van die maatregelen

3.1 Wijze van uitvoering maatregelen

Inspreker merkt op dat de Watergang in het westelijk deelgebied wordt verondiept maar niet verbreed (maatregel M7, p. 89). Het verlies aan watervoerend vermogen wordt hierdoor ten onrechte niet gecompenseerd.

Deze maatregel maakt onderdeel uit van een groter pakket aan maatregelen. Deze zijn erop gericht om het watervoerend vermogen van de watergangen in en rond De Bruuk als geheel voldoende te laten zijn. Hieraan liggen diverse berekeningen ten grondslag zoals het Witteveen & Bos rapport uit 2013. De uitwerking van de maatregelen in het beheerplan vindt steeds plaats in overleg met beheerders, eigenaren en andere direct betrokkenen in het gebied.

Inspreker meldt dat de inhoudelijke onderbouwing en maatvoering in de hoofdstukken 3 en 6 mist m.b.t. het verondiepen, belemen en verbreden Oostelijke Leigraaf, de Ashorstersloot en de watergang in het westelijk deelgebied. Het beheerplan geeft weinig informatie over de nieuwe breedte, dikte van de leemlaag en gevolgen voor kunstwerken.

Het beheerplan geeft de doelen en maatregelen op hoofdlijnen weer en de uitwerking van de maatregelen vindt steeds plaats in overleg met beheerders, eigenaren en andere direct betrokkenen in het gebied, waarbij de genoemde suggesties zullen worden onderzocht.

De inspreker vraagt verduidelijking over de herstelmaatregel M5, Peilverhoging Ashorstersloot ten behoeve van de vuilstort beschreven op pag. 88. De onderbouwing van de keuze voor peilopzet in plaats van belemen ontbreekt. Het plaatsen van een stuw is mogelijk strijdig met KRW en SED beleid en dient te worden onderzocht.

Deze maatregel maakt onderdeel uit van een groter pakket aan maatregelen. Deze zijn erop gericht om het watervoerend vermogen van de watergangen in en rond De Bruuk als geheel voldoende te laten zijn. Hieraan liggen diverse berekeningen ten grondslag zoals het Witteveen & Bosrapport uit 2013.

Het beheerplan geeft de doelen en maatregelen op hoofdlijnen weer. De uitwerking van de maatregelen in het beheerplan vindt steeds plaats in overleg met beheerders, eigenaren en andere direct betrokkenen in het gebied.

Meerdere insprekers stellen dat verondiepen in combinatie met belemen van de Ashorstersloot, de Leigraaf en watergang in het westelijk deelgebied niet nodig is. Er kan volstaan worden met alleen belemen als de juiste leemlaag (kwaliteit/dikte) wordt toegepast. Dit alternatief dient onderzocht te worden, omdat met name verondiepen ongewenst is omdat het leidt tot natschade en hoge kosten. Ook bemoeilijkt het de afvoer van stikstofrijk water. In het plan zijn nu geen alternatieven onderzocht en ontbreekt ook een heldere onderbouwing om tevens te verondiepen op diverse trajecten.

De uitwerking van de maatregelen wordt door de provincie in overleg met alle direct betrokkenen opgepakt. Daarbij kunnen alternatieve maatregelen worden onderzocht, mits dat niet leidt tot een ander effect. De maatregelen zijn in het kader

van de PAS immers op hun effecten op stikstof beoordeeld en daarop ook vastgesteld. Een wijziging van die effecten is niet toegestaan.

Inspreker schrijft dat het plan beschrijft dat met de stuwpeilen rekening wordt gehouden met agrarisch gebruik aan de oostzijde van het gebied. Inspreker gaat uit van handhaving huidige stuwpeilen en stuwlocaties.

Nu de doelen en maatregelen op hoofdlijnen zijn vastgesteld zullen maatregelen in meer detail worden uitgewerkt waarbij de genoemde suggesties zullen worden onderzocht. Dit gebeurt in overleg met de direct betrokkenen. Wijziging of handhaving van stuwpeilen en stuwlocaties zijn daarbij open voor discussie, waarbij het doel en effect van de maatregelen voorop staat.

3.2 Borging van maatregelen

Inspreker merkt op dat de secundaire watergangen op terrein van SBB die grenzen aan de Hogewaldseweg niet consequent worden beheerd. Dit zou in het Natura 2000-beheerplan plan opgenomen moeten worden om de situatie rondom woningen aldaar te borgen. Een eigenaar of aanwonende dient het beheer van watergangen door het waterschap te gedogen en eigen watergangen zelf te onderhouden. Dit geldt ook voor Staatsbosbeheer. Het waterschap is verantwoordelijk voor de handhaving hiervan.

Afspraken over beheer maken geen onderdeel uit van het N2000-beheerplan. Dit is, zoals inspreker terecht stelt, een zaak van het waterschap.

3.3 Verwachte schade door maatregelen

Geen zienswijzen.

3.4 Monitoring

Enkele insprekers stellen dat een monitoringsprogramma moet worden gestart om het effect van de maatregelen ter voorkoming van natschade te beoordelen. Bij omwonenden moeten peilbuizen worden geplaatst en moet de waterstand meerdere jaren worden gevolgd, voordat definitieve maatregelen van kracht worden. De huidige situatie van huizen en tuinen moet onafhankelijk worden vastgelegd. Dit betreft inmeten van huizen, het maken van fotoreportages en het plaatsen van peilbuizen.

Om de betrouwbaarheid van het berekende effect van de maatregelen op de grondwaterstanden in beeld te brengen zal een monitoringplan worden opgesteld. Hierbij zal gebruik worden gemaakt van bestaande peilbuizen die worden aangevuld met tijdelijke (project)peilbuizen. Inmiddels is gestart met het nadere hydrologisch onderzoek.

Inspreker vindt de monitoring van de vegetatie via een jaarlijks terreinbezoek onvoldoende. Het voorstel is om jaarlijks van een aantal van te voren bepaalde gidssoorten de aantallen te schatten en van de bijzondere soorten de locatie met GPS vast te stellen. Daar stellen zij voor om 1 keer per 3 jaar PQ's op te nemen, 1 keer per 6 jaar een vegetatiekartering uit te voeren en 1 keer per 6 jaar een biochemisch onderzoek grondwater in verband met de pyrietproblematiek.

Zie de 'Nota van Antwoord, zienswijze op het Programma Aanpak Stikstof' pagina 71/72 'Monitoring algemeen', punt 8:

http://pas.natura2000.nl/files/web_89255_nota-van-antwoord.pdf.

In het document Werkwijze Monitoring en Beoordeling Natuurnetwerk en Natura2000/PAS (zie website:

<http://www.portaalnatuurenlanschap.nl/themas/monitoring-en-natuurkwaliteit/monitoring-natuurkwaliteit/>) staat beschreven wat en wanneer gemonitord zal gaan worden. Zoals aangegeven in het beheerplan zal de provincie nog een monitoringplan opstellen voor De Bruuk waarin dit wordt geconcretiseerd.

Inspreker noemt dat in de PAS-gebiedsanalyse kennislacunes erkend worden en stelt op dit punt nader onderzoek of monitoring voor. Het is onduidelijk of dit vooraf nog tot een nieuwe versie van het beheerplan leidt of dat bijstelling volgt, nadat de implementatie is gestart.

De procedure daartoe staat in de 'Nota van Antwoord, zienswijzen op het Programma Aanpak Stikstof', 'Tijdige bijsturing' pagina 75, punt 2:

http://pas.natura2000.nl/files/web_89255_nota-van-antwoord.pdf.

Daar waar kennisleemten zijn geconstateerd die van invloed kunnen zijn, is een maatregel opgenomen om daarin te voorzien. Nu de maatregelen in het kader van de PAS zijn vastgesteld, komt er geen nieuwe versie van het beheerplan waarin dit wordt bijgesteld. Indien gedurende de looptijd van het PAS bijstelling nodig blijkt op basis van uitgevoerd onderzoek, zal de gebiedsanalyse en de maatregel daarop worden aangepast en werkt dit door in het beheerplan.

Inspreker vindt dat er monitoring van Parnassia plaats zou moeten vinden in verband met het belang van deze soort voor H6410.

In het document Werkwijze Monitoring en Beoordeling Natuurnetwerk en Natura2000/PAS (zie website:

<http://www.portaalnatuurenlanschap.nl/themas/monitoring-en-natuurkwaliteit/monitoring-natuurkwaliteit/>) staat beschreven wat en wanneer gemonitord zal gaan worden. Zoals aangegeven in het beheerplan zal de provincie nog een monitoringplan opstellen voor De Bruuk waarin dit wordt geconcretiseerd. Onderdeel van de monitoring zal waarschijnlijk een periodieke vegetatiekartering zijn, waarin Parnassia als aandachtsoort (kensoort van de subassociatie van Parnassia en Vetblad) ongetwijfeld een rol zal spelen.

Inspreker vraagt zich af wat er gebeurt als via monitoring blijkt dat het herstel (in ieder geval ammoniakdepositie) stagneert of negatief wordt. Vergunningen kunnen niet zomaar worden ingetrokken.

Nota van Antwoord op de zienswijzen op het Programma Aanpak Stikstof, pagina 75, sub 3: http://pas.natura2000.nl/files/web_89255_nota-van-antwoord.pdf:

Indien onvoldoende herstel plaatsvindt of de depositiedaling niet verloopt zoals in de PAS geraamd zal worden bezien of bijsturing aan de orde is. Per situatie zal bekeken moeten worden wat de meest passende vorm van bijsturing is. Om die reden kan niet bij voorbaat worden aangegeven wat de gevolgen zouden zijn, mocht onvoldoende herstel optreden.

Inspreker is van mening dat het bij M9 op pagina 90 genoemde onderzoek (naar de optimalisering van maatregelen ter voorkoming, beperking en compensatie van natschade) wel degelijk kan leiden tot wijziging (optimalisatie) van de herstelmaatregelen.

Het onder M9 genoemde onderzoek kan leiden tot aanpassing (optimalisatie) van de onder M8 geformuleerde maatregelen. De overige maatregelen en de conclusies vanuit de PAS staan vast. Wijziging van maatregelen is mogelijk, indien wordt voldaan aan de vereisten die daarvoor zijn opgenomen in artikel 19ki van de Natuurbeschermingswet.

4 Juridische aspecten en vergunningverlening

Dit hoofdstuk geeft de antwoorden op de zienswijzen die ingaan op de juridische aspecten en de vergunningverlening.

In het geval activiteiten mogelijk vergunningplicht zijn moet de aanvrager de milieueffecten aantonen. Inspreker vind dit te kostbaar, omdat er deskundigen ingehuurd moeten worden en bovendien zullen hun bevindingen subjectief zijn, wat leidt tot juridische discussies.

Vergunningplichtige activiteiten dienen volgens de eisen in de Natuurbeschermingswet getoetst te worden op hun effecten. De PAS vergemakkelijkt dit traject voor het onderdeel stikstof, omdat met gebruikmaking van het programma (en AERIUS) zonder nadere onderzoeken een vergunning kan worden gekregen. Voor effecten op andere onderdelen dient de aanvrager de effecten op de natuur zelf in beeld te brengen door het (laten) opstellen van een natuurtoets. Dit is in de wet zo geregeld.

5 Tekstuele opmerkingen

Par 3.1.4 vermeld ten onrechte dat C- watergangen niet in beheer en onderhoud zijn bij het waterschap. Ze zijn echter wel in beheer maar niet in onderhoud bij het Waterschap.

Dit is correct en is aangepast in het beheerplan.

Par 3.1.4. beschrijft inzakken beleming Oostelijke Leigraaf. Deze tekst is niet volledig; in het verleden is leem aangebracht die niet bestond uit het juiste materiaal en het is bovendien onjuist aangebracht.

Inderdaad blijkt uit de notitie van DLG uit 2013 dat de leem teveel zand bevatte en dat de leem onjuist was aangebracht. Dit is aan de tekst toegevoegd.

Par 3.5.4. spreekt ten onrechte over afgeplagde natuurstroken langs de Leigraaf. Het betreft afgegraven waterbergingsoever met mogelijke nevenfunctie ecologische verbindingzone.

De tekst is aangepast.

T.o.v. vorige versie van de PAS (2013) is een aanzienlijke ammoniakreductie opgetreden. Dit is niet alleen te verklaren uit PAS-maatregelen en vereist nadere uitleg.

Zie 'Nota van Antwoord, zienswijzen op het Programma Aanpak Stikstof' PAS', pag. 90, 'Onzekerheden rekenresultaten':

http://pas.natura2000.nl/files/web_89255_nota-van-antwoord.pdf. Zie ook 'Vergelijking metingen en berekeningen', pagina 84.